

KISA SÜRELİ DEŞİMLEME VAK'ASI

Dr. Oya Reyat,
Klinik Psikolog

Bu vak'a incelemesinde «Kore Savaşı» geçirdiği örseleyici yaşantılar sonucu çeşitli belirtiler geliştiren bir hastanın deşimleme tekniği ve ilaç (Pentatol) yardımı ile tedavisi açıklanmaya çalışılmıştır. Söz konusu vak'a şu ana başlıklar altında sunulmuş ve tartışılmıştır. Önce hastanın özellikleri dikkate alınarak deşimleme tekniğinin ve ilacın kullanılış nedenleri belirtilmiş; deşimleme tekniği hakkında bazı genel bilgiler verilmiş; sonra ilaç kullanmadan ve ilaç kullanarak vak'a öyküsü alınmış, daha sonra da elde edilen bilgilerin ışığı altında vak'a çözümlenmeye çalışılmıştır.

A. TEDAVİDE KULLANILAN TEKNİKLER :

Hasta Y. 50 yaşında kırsal kesimden gelen, ekonomik olanakları oldukça kısıtlı, okuma yazması olmayan, tutucu bir kişiliğe sahip, evli bir erkektir. Y. belirtilerinin ilk ortaya çıkışından bu yana 22 yıldır rasyonelizasyon ve reaksiyon formasyon gibi çeşitli savunma mekanizmalarını kullanarak belirtilerinin üstesinden gelmeye çalışmış ve oldukça kuvvetli savunma mekanizmaları geliştirmiştir. Bu nedenle, kuvvetli savunma mekanizmalarına sahip oldukça düşük bir sosyo-ekonomik düzeyden gelen bu hasta için, söz konusu savunma mekanizmalarını kullanmasına kısıtlı bir ölçüde izin veren «Çıplak El» yada «Üstüne üstüne gitme» diye nitelenen deşimleme tekniğinin uygun bir teknik olacağı düşünülmüştür. Ayrıca hastanın tedaviden tüm beklenti-

sinin kişiliğinde köklü değişiklikler yaratmak yerine, yalnızca belirtilerinden kurtulmak olduğu saptanmış ve buna uygun olarak da kısa sürede sonuç alabilmek için söz konusu tekniğin etkili bir teknik olacağı düşünülmüştür.

Kırsal kesimde psikolojik tedavi anlayışı tıpkı fiziksel rahatsızlıklarda olduğu gibi ilaç kullanılmasını içerdiğinden, hastanın Pentatol kullanması sağlanarak hem tedaviden beklentilerine cevap verilmeye ve ilacı otoritenin bir parçası olarak algılaması sağlanmaya çalışılmış, hem de söz konusu ilacın deşimleme tekniğinin etkisini artırması planlanmıştır.

B. TEDAVİDE KULLANILAN TEKNİK HAKKINDA GENEL BİLGİ :

Hipnoz yoluyla duygusal deşimleme, hastanın algısal araçlarındaki duyumsal, motor ve düşsel bileşkelerini aynı zamanda yoğunlaştırmayı amaçlamaktadır. Buna ek olarak kişilerin nasıl davranmak istedikleri saptanmakta ve kişiler bu yönde geliştirilmektedir.

En geniş anlamıyla hipnoz yolu ile duyumsal deşimleme (Sessiz den (Patlayıcı) ya kadar uzanan bir aralıkta yer almaktadır. Ayrıca abreaktif davranışın görülmesini kolaylaştırmaktadır. Buna ek olarak hayallemelerin yoğunlaşarak sözel ifadeye dönüşmelerini de sağlamaktadır.

Abreaksiyon tekniği, duygusal gerilimi oluşturmak için kullanılan bir hipnotik yöntemdir.

Shorvron ve Sargent (1947) abreaksiyonu, «bastırılmış, tatsız anıları canlandırmak, konuşma ve davranış yolu ile bununla ilgili duyguların anlamını sağlamak ve kişiliği bunların baskısından kurtarmak» olarak tanımlamıştır. Abreaksiyonla duyguların boşalmasından sonra hastada, kas tonüsü ve genel bir sessizlik hali ile gözlenen bir bitkinlik durumu görülür. Sargent (1957), bu bitkinlik durumunu Pavlov'un transmarjinal ketlemesine benzetmektedir. Bu durumda köpekler, bir duygusal travmadan sonra daha önce kazandıkları şartlı refleksleri unutmaktadırlar.

Gelhorn ve Loofbourrow (1963) heyecanlı bir abreaksiyonun altında yatan fizyolojik nedenlere eğilmişlerdir, araştırmacılara göre, yoğun hipotalamik - Kortikal boşalmadan sonra çok hafif kortiko - hipotalamik - kortikal etkinlik dönemi görülmektedir.

Sürekli abreaktif yaşantıların bir çok patolojik semptomu belirgin biçimde azalttığı gösterilmiştir (Kline, 1967). Özellikle «Sessiz» olup, ilk başta hayalleme yoluyla ifade edilen bir çok abreaktif tepkilerin daha sonra leksikal biçimde örgütlenmesi gerektiği de belirtilmiştir.

Hipnozda hipnotizmacı ile hasta arasındaki güçlü transferans - gevşeme durumu içinde abreaksiyon da bulunmaktadır. Bu abreaksiyon boşalma-bitkinlik sendromu üzerinde de tedavi edici etki yapmaktadır. Bu durum, aynı zamanda hastayı bir duyarsızlaştırma sürecine de sokmaktadır.

Hipnozla duygusal deşimleme uzun süre sürdürülebilir ve self-hipnoz yoluyla kolayca pekiştirilebilir. Hipnoz, uzun süreli stresi azaltmada etkilidir. Buna ek olarak self-hipnoz yoluyla ho-

meostaz pekiştirilebilir. Hipnoz ayrıca duyumsal ve algusal mekanizmaların düzeltilmesinde kullanılabilir. Böylelikle, daha önce başarıyla tedavi edilmiş hastalar hipnoz yoluyla tedavi edilebilmektedir (Kline, 1963, 1965, 1969).

O'Connell ve Orne (1968) hipnoz altında genel bir merkezi gevşemeden sözünmektedirler. Bu durumda hastalar, daha değişik bir biçimde rahatlamaktadırlar. Ayrıca hastaların duyumsal rahatsızlıklarında da bir azalma görülmektedir. Bu rahatlama basit kas gevşemesiyle elde edilenden daha farklıdır (Weller ve arkadaşları, 1961).

Mailo, Porro ve Grannone (1969) hipnotik durumun normal serebral hemodinamik ve metabolizmadan farklı olmadığını göstermektedirler. Fakat, hipnoz altında görülen standart sapmalar, uyanık durumdaki sapmalardan daha basık olarak bulunmuşlardır.

Horowitz (1968) leksikal terimlere çevrildiklerinde çok yoğun duyguların yoğunluklarını yitirdiklerini gözlemiştir.

Poligraf kayıtlarında, hastanın uyanıklık durumuyla gevşeme durumu arasında önemli ve belirgin farklar gözlenmektedir. Aynı biçimde, hastanın abreaktif yaşantısı ve gevşeme durumu arasında da poligraf kayıtları açısından anlamlı ve belirgin farklar ortaya konmaktadır.

Meares (1960) ve Raginsky'nin (1962, 1967) hipnoplasi ve duyumsal hipnoplasiye katkıları da duyumsal hipnoanaliz yöntemini etkilemiştir. Bu teknik özellikle psikofizyolojik bozuklukları olan obsesifkompulsifler ve karakterolojik sorunları olan kişilerde etkili olmaktadır. Buna ek olarak, genelde sözel psikoterapiye iyi cevap verme-

yen kişilerde özellikle yararlı olduğu görülmektedir.

Her duygusal anlatımın mutlaka psikopatolojik bir içeriği olması gerekmediği açıktır. Buna rağmen, hipnoz altında yapılan duygusal anlatım, normal hayatın gerçeklerinin etkisi altında yapılan anlatımdan belirgin biçimde farklıdır. Bu uyumsuzluk veya karışıklık, mutlaka diğer terapötik yaklaşımlar tarafından incelenmelidir.

Özetlemek gerekirse hipnoz altında oluşturulan duygusal gerilim, fizyolojik görünüm açısından doğal biçimde oluşan gerilimden farklıdır. Hastanın, hipnozla desteklenmesi ve yönlendirilmesi abreaksiyon veya benzeri tepkileri ortaya çıkartmaktadır. Ek olarak hipnotik transferans ve ego işlevinin yeniden düzenlenmesi, hastada homeostatik uyuma yolaçabilmektedir.

Bunların dışında özellikle nevroitik bozukluklarda, fizyopatolojik rahatsızlıklarda hipnotik durumun ve hipnotik ilişkinin incelenmesinin, sanıldığından daha çok yararlı olabileceği düşünülmektedir.

C. KLİNİK GİDİŞ :

1. İLAÇ KULLANILMADAN ALINAN ÖYKÜ :

Hasta 50 yaşında (1930), erkek, evli ve 7 çocukludur. Orta Anadolu illerinden birinin köylerinden gelmekte ve rençberlikle uğraşmaktadır.

Hastaneye kendi isteğiyle başvurmuş ilk kez ve tam gün hastası olarak yatırılmış.

a. Yakınmaları : İç sıkıntısı, unutkanlık, zaman-zaman gelen hiçbir şey anımsayamadığı dalgınlık devreleri, durgunluk, uykusuzluk ve ölüm korkusu.

b. Öyküsü : Bundan 1.5 yıl öncesi ne kadar belirgin bir yakınması olmayan hastanın ilk şikayetleri aynı köyden ölen yaşlı bir komşusunun cenazesinde başlamış. Hasta bu kadınla yakın bir tanışıklığı olmadığını yalnızca komşu olduklarını ve ölen kadının çocuklarını yakından tanıdığını belirtmiştir. Çocuklar, hastayı severler ve saygı gösterirlermiş. Annelerinin başında ağlayan ve onun yüzünü son bir kez görmek için yalvaran çocukları hasta «Anneniz artık size namahrem oldu» diyerek odadan çıkarmak istemişse de, çocuklar annelerinin yüzünü açıp bakmışlar ve sarılmışlar. Bu olaydan sonra cenaze kaldırılmış, namazı kılınmış ve herkez tahtutu alıp mezarlığa doğru yola çıktıkları sırada hasta cami avlusunda sabit bir noktaya bakarak donakalmış. Kendini felç olmuş gibi hareket edemiyor, adım atamıyor, söylenenleri anlamıyor ve dili dönmediği için konuşamıyor hissetmiş. Yakınları tarafından arabaya bindirilerek evine götürülen hastanın durumunun 2 gün sonra değişmediğini gören yakınları onu çeşitli hocalara ve yatırlara götürmüşler. Durumunda bir iyileşme olmayınca da hastalanışının 5'inci gününde Hacettepe Hastahanesi Acil Servis'e getirilen hasta orada Psikiyatri ve Nöroloji Servislerinde bir kaç kez görülmüş. Dosyasına konulan notda şuurunun tam kapalı olmadığı, konuşamadığı halde verilen emirleri yerine getirebildiği, bazen de hiç tepki göstermediği yazılmıştır. Orada 1 gün kaldıktan sonra kendisine bir iğne yapılmış ve 24 saatte bu hastalığının geçeceği söylenerek evine yollanmış. Depresyon tanısıyla Insidon 100 mgr. başlanmış. Evine döndükten 2 gün sonra kulaklarında uğuldama, çınlama ve yorgunluk hissiyle kendine geldiğini anlatan hasta, aradaki 8 günü hiç anımsayamadığını be-

lirtmiştir. Bu olaydan sonra düzelmesine karşın hüzursuzluk, sıkıntı, kalbinden kalkıp boğazına bir yumrunun tıkanması hissi ve uyku bozuklukları başlamış. Geceleri uykuya dalmakta güçlük çekiyor kesikli olarak kabuslar görerak uyuyor, sabahları da hiç dinlenmemiş, adeta yorgun bir şekilde kalkıyormuş.

Kendisinde bedensel bir hastalık olduğunu aniden felç geleceğini veya öleceğini düşünmeye başlamış. Yada ağır hastalamp yatağa bağlanacağını ve eşinin kendisine bakmayıp terkedeceğini düşünüyormuş.

Kötü bir haber duyma endişesiyle radyoda haberleri dinlememe, televizyon seyretmeme, kötü haber duyabileceği topluluklara girmeme, oralardan kaçınma, köy oda toplantılarına katılmama ve kahveye gitmeme gibi önlemlerle hayatını kısıtlamaya başlamış. İçinde sürekli ölüm korkusu varmış. Yalnız başınayken hastalanır veya ölürüm diye tarlaya giderken bile yanına bir çocuğunu alarak gider, akşamları hava kararır kararmaz yatağa girer ama uyumadan saatlerce yatar olmuş. Kötü bir haber duyduğu zaman elinde olmadan dalgınlıyor ve söylenenleri duymamaya başlıyormuş. Daha sonra sorulduğunda da anımsamıyormuş. Bütün bunlara ek olarak, günlük işlerinde de unutkanlık başlamış. Örneğin oturduğu yerden birşey almak için kalkıyor, birkaç adım yürüdüktan sonra ne alacağını unutuyormuş. Uzak veya yakın bir anıyı istediği zaman hatırlayabiliyormuş. Kendisi de bu rahatsızlığının cenazeler ve ölüm haberleri ile ilişkisi olabileceğini düşündüğü için, kendini snama amacıyla birkaç kez cenazelere katılmışada bu durum olmamış. Bu yılın Ağustos ayında ölen annesinin cenazesinde de çok üzölmek-

le birlikte hastalanmamış. Son kez bundan 1.5 ay kadar önce bir işi için köyde giderken yalnızlıkla bir cenaze topluluğu ile karşılaşması üzerine yeniden dalgınlamış. Cenaze topluluğuyla zıt yönde gitmekte olduğu halde hiç farkında olmadan dönmüş ve topluluğa karışmış. Cenazeye gelenler dağıldıktan sonra kendisini mezarlıkta şaşkın bir halde bulan arkadaşları onu eve getirmişler. 8 saat süren bu bilinçsiz devre aynı günün akşamında geçmiş. Akşama doğru derin uykudan uyanır gibi kendine gelmiş. Bu nöbetten sonra ölüm ve hastalanma korkularının iyice artması, hiç bir iş yapamaz hale gelmesi üzerine tekrar hastanemize başvuran hasta 25.12.1980 tarihinde hastaneye yatırılmıştır.

c. Sosyal Öyküsü : Hastamız bütün ömrünü doğup büyüdüğü Yozgat'ın bir köyünde geçirmiş. Kendisi 1.5 yaşındayken öldüğü için babasını hiç tanımamış nasıl bir insan olduğunu ve ne sebeple öldüğünü bilmiyormuş. 75 yaşındaki annesi de geçen sene ölmüş. Hasta, halen karısı ve 7 çocuğuyla oturmaktadır. Hastanın 48 yaşında çiftçilikle uğraşan evli 7 çocuğu olan M. adında bir erkek kardeşi vardır.

d. Askerlik Öyküsü : Hastamız 20 yaşına gelince askere er olarak gitmiş. 4 aylık eğitimini Kayseri'de yapmış. Bir gün dersaneye komutanları girmiş ve Kore'ye gidecek gönüllü var mı diye sormuş, hasta ve bir arkadaşı hemen kabul etmişler. Gönüllü katılmasının sebebi sorulduğunda kesin bir şey söylememiştir. Kore'ye gittikten sonra savaşta çok zor günler geçirmiş. Birçok arkadaşı ölmüş. Kendisi ise hiç yara almamış. Savaşta çok adam öldürmüş, herhangi bir suçluluk hissi olmamış. Zaten masum insanlara, çocuklara dokunmadığını belirtmiştir.

2 sene süren askerliği bitip köyüne döndükten sonra yaklaşık 1 sene süreyle arada sırada savaş sahnelerini rüyasında görüp sıçrayarak uyandığı ve hatta eline yorganı alıp odanın öteki ucunda uyuduğu ve orada uyandığı oluyormuş. Fakat daha sonra bu şikayetleri geçmiş ve 29 senedir bu tür şikayetler bir daha tekrarlanmamış.

Bilgi almaya yönelik görüşmelerin özetinde de görüldüğü gibi, hastanın anlatımı son derece düşünce düzeyindedir. Semptomları anlatımında bir miktar duygu hissedilebiliyordu. Hasta kendi parasıyla hastaneye yatmıştı. Ekonomik kısıtlılığı ile ilgili haklı kaygısı ve acele yardım beklentisi vardı. Bu durumda savunuculuğunu ele almanın uzun zaman alacağı düşüncesiyle, bilgi alabilme, ilişki kurabilme ve semptomlarının oluş ve nedenlerini anlayabilme amacı ile Pentotal uygulamaya karar verilmiştir. Bu karar klinikteki diğer ekip üyelerince de desteklenmiştir.

Y'nin verdiği kısıtlı öyküde dikkati çekebilecek gibi görünen tek nokta hastanın 28 yıl önce katıldığı Kore Savaşları olmasına karşın o konuda da savunucu olan, çok üstüne gidilmesine rağmen «savaş kahramanı» olduğunu, savaşta «1 numara» olduğunu, ölümden hele şehit olarak «şerefli» ölmekten hiç korkmadığını, öldürmese öleceğini, buna «mecbur» olduğunu rasyonalize ederek izolasyonla anlatmıştır.

2. İLAÇLA DEŞİMLEME YÖNTEMİYLE ALINAN ÖYKÜ :

Buraya kadar, Y'nin ilaçsız olarak verdiği öykü özetlenmeye çalışılmıştır. Şimdi de Pentotal etkisinde vermiş olduğu öyküyü izleyebiliriz. Bu iki öykü arasındaki çelişkilerin, terapötik bir

yaklaşım içinde ele alınması gerekmektedir. Pentatolle yapılan tümü 5 görüşmede alınan bilgiler, zaman zaman öykünün içinde nakledilmeye çalışılmıştır. İlk iki görüşmede önemli materyal verip vermeyeceği bilinmediği için görüşmeler bir banta kayıt edilmemiştir. Daha sonra ilginç görünen bilgilerin çıkması üzerine son 3 görüşme banta alınmıştır. Hastadan Pentatolle alınan bu bilgiler, her görüşmenin ardından tekrar Y'ye hatırlatılarak, konuşarak bilinç düzeyine getirilmeye çalışılmıştır. Hatırlayamadığı zamanlarda ise bant dinleterek tekrar tekrar sözlü iletişim kurmaya ve ilaç etkisi altında anlattıklarını bu kez bilinçli, ilaçsız olarak anlatmasına yardımcı olmaya çalışılmıştır. Gerek pentotal ile gerekse pentotal seansları ilerledikçe arada yapılan pentotalsiz görüşmelerde Y, tedavi başlamadan önce kendisi ile ilgili verdiği bilgilerden çok daha zengin ve farklı bilgiler vermiştir. Y'nin baskı mekanizması hafiflediği zaman verdiği öykü ile ilaç almadan verdiği öykü, gerek bilgi ve gerekse zenginlik açısından çelişkiler taşımaktadır. Bu bilgilerin ışığında Y'yi nasıl tanıdığımızı özetlersek :

Y, tüm ömrünü, doğup büyüdüğü Orta Anadolu köylerinden birinde geçirmiştir. Bu köyde normal bir doğumla doğmuş. Çok küçükken öldüğü için, babasını hiç tanımamış. Nasıl bir insan olduğunu ve ne sebeple öldüğünü de bilmemektedir. Annenin ilk kocası İstiklal savaşında henüz yeni evlilerken ölmüş ve anne daha sonra ikinci kez hastanın babasıyla evlenmiş. Babanın da 3. evliliği imiş. İlk hanımından ayrılan babanın, o hanımdan da şimdi 65 yaşında olan bir kızı varmış. 2. hanımının da ölmesi üzerine hastanın annesi ile evlenmiş. 1932'de (48 yıl önce)

baba ani bir karın ağrısı sonucunda ölmüş. Y. o zaman 1.5 yaşındaymış. Şimdi 48 yaşında olan erkek kardeşi ise henüz doğmamışmış. Babanın ölümünden sonra ailenin geçimini, amcalar babadan kalan tarlaları ekerek sağlamışlarsa da payın büyük kısmını kendilerine alırlar, hastanın ailesine ise ancak ölmeyecek kadar bir buğday verirlermiş. Daha sonra da arazinin büyük kısmını kendi üzerlerine tapulamışlar.

Burada Y. ile pentotal uygulayarak yapılan bir görüşmeden kendi tanımlarıyla bazı kısımlar aktarmak yararlı olabilir. Bu bölüm hastayla yapılan 4. pentotali görüşmeden alınmıştır.

T- Biraz çocukluğundan bahsetmek istiyorum. Haydi anlatmaya başla. 1930 doğumluyum dedin, hangi köyde doğdun.

Y- Köyümün adı P. köyü. Bu yaşa kadar hep orada oturdum. Doğduğum ev yıkık virane iki göz, bir anam bir de kardeşim vardı.

T- Baban nerde ?

Y- Ben babamı bilmem. Anam 24 yaşında kalmış. Ben 1,5 yaşındayken ölmüş. Yakınlarım komşularım baba dedikçe birhoş olurdum. Baba yüzü görmedim.

T- En eski anı olarak ne hatırlıyorsun ?

Y- Beni okula yazdırdılar. 8 yaşındaydım. Ama açtık, yetimdik. Hakkı'nın Osman'ın kuzusunu güdüyordum. 3 ay okula gittik. İyi bir muallim efendi vardı. Anam, çocuğum mektebe gitmez de koyun güdersen Osman emmin bize 10 şinik buğday verir, dedi. Benim anam kocaya gitmedi. Bizi bugüne getirdi.

T- Şimdi ne görüyorsun ?

Y- Kuzuları görüyorum. Çarıklarımı görüyorum. Siyah kılı mavi boncuklu.

T- Çarıkları sana kim verdi ?

Y- Kuzuları kaçırırsam, yetimim, döverler.

T- Çok döverlermiydi seni ?

Y- Çok döverlerdi.

T- En kötü kimden dayak yedin ?

Y- Koca Mustafa'dan yedim. Bana acı bakıyor. Köpekoğlukopek diyor. Benim kuzumu gütmeyen çarığını dikmem diyor. Acı duyuyorum. Garibanım, sahipsizim. Karşıma çıkacak diye korkuyorum.

T- Bu korku Abdullah'tan korku gibi mi ?

Y- Abdullah'tan korkmadım da. Kara Mustafa'dan korktum. Çarıkları ayağımdan alırım dedi. Ayağıma diken batar diye korktum.

T- Şimdiye kadar kimden dayak yedin ?

Y- Herkesten yedim.

T- Sana en acı gelen dayak hangisi ?

Y- Ömer ağanın oğlundan yedim.

T- Kaç yaşındaydın ?

Y- 8-10 yaşındaydım. Belimden tepikledi. Ben ağladım. Kuzuları ekinden topladım. Ağlayarak eve geldim. Anam niye ağlıyorsun dedi. Anam ağlama, sen de büyüyünce onun oğlunu döversin, dedi.

T- Peki seni niye dövdü ?

Y- Ekinlere kuzular kaçmış, niye soktun diye dövdü. Çarığımı baş altıma koydum, gelip almasınlar diye.

T- Anneni biraz anlatsana? Nasıl bir insan?

Y - Annem ufacık bir kadın. Annem bizi döverdi. Kardeşim benim dürümümü yemiş. Ben de onu dövdüm. Annem de beni dövdü.

T - Anneni nasıl görüyorsun, kuvvetli mi zayıf mı ?

Y - Annem zavalliydi. Anam garip bizi koruyamıyor. Birşey yapamıyor. Akralarım da arka çıkmıyorlar.

T - Şu anda ne görüyorsun?

Y - Anamla Mustafa Emmi konuşuyorlar. Anam neden yetimimin elinden çarığını alıyorsun diyor. O da ben onun çarığını almıyorum, ona korku veriyorum diyor.

T - Ananı korumak istiyor musun ?

Y - Gücüm yetmiyor, ufacığım, çarıklarım yanımda, yetimlik.

T - Geçiminizi kim sağlıyor ?

Y - Anam komşuların ekmeğini pişiriyor, eve elinde ekmekle dönüyor. Biz de kardeşimle evde oturuyoruz. Ben çobanlık yapıyorum. Amcalar tahıldan pay veriyorlar.

T - Senin şimdiye kadar başına gelen en kötü şey ne ?

Y - Okumadığım. Acizlik zor şey...

Deminki konuşmada da anlattığı kadarıyla hastanın annesi sessiz, sakın, cahil, uysal, hakkını arayamayan, evişlerinde becerikli bir ev kadınıymış. Hasta kendini bildi bileli, bütün çocukluğunu köyde diğer komşuların hayvanlarına bakarak ve ayak hizmetlerini yaparak geçirmiş. Kendi deyimiyle tüm ömrünü hizmetçilik yaparak geçirmiş.

Hasta ilk okula başlayıp 3 ay gittikten sonra okulu bırakmak zorunda kalmış. Y. hatırlayabildiği kadarıyla sıhhatli, elinden iş gelen, yaşına göre

sorumluluk alabilen olgun akıllı bir çocuk olduğunu anlatmıştır. Çocukluğunda hiç oyun oynamadığını da söylemiştir.

Anne, Y. ile kardeşini hiç ayırdetmez, ikisine de eşit davranırmış. Daha küçükken anne işe giderken ikisini de eve kilitler, «siz garipsiniz» «sizi döverler» der, sokağa bırakmazmış. Biraz büyüyünce de çalıştığı için hiç oyun oynama olanağı olmamış.

Y. kendi çocukluğunu hatırlayınca kendini aciz, güçsüz, arkasız, korumayan, oyun oynamayan, hep iş yapan, herkesin dövdüğü ezik bir çocuk olarak tanımlamıştır.

Ailede erkek kardeşinin çocuğunda olan sara ve gerizekalılık dışında hiçbir önemli ruhsal hastalık yokmuş.

a. Cinsel Yaşamı ve Evliliği : Çocuklukta cinsellikle ilgili hiçbir anısı olmadığını, sünnetinin hangi yaşta, nerede yapıldığını bile hatırlayamadığını söyleyen hasta, 14 yaşında buluşa ermiş. Evleninceye kadar da hiç bir kadınla cinsel ilişkisi olmamış. 19 yaşındayken köyün zengin ve hatırlı ailerinden birinin kızı olan şimdiki eşiyle tanışmış. O zaman 17 yaşında olan eşile birbirlerini sevmişler ve 6 ay kadar arkadaşlıklarını sürdürmüşler. Askere giderken kendisini bekleyeceğini söylemesine karşın kızın kendisini bekleyeceğini hiç ummuyormuş. 1952'de askerden döndüğünde, kızın tüm evlenme isteklerini geri çevirerek kendisini beklediğini görmüş ama o aileden kız istemeye bile cesaret edememiş. Eşinin de isteğiyle, başlık parası vermemek için onu kaçırmış. Daha sonra muhtar ifadelerini almışsa da hanımı 18 yaşını geçtiği ve kendi isteğiyle geldiğini söylediği için birşey yapamamışlar. Karısının ailesi ile de dargınlıkları uzun sür-

memiş. Birkaç ay sonra barışmışlar. 29 yıldır da evli olmalarına rağmen aralarında hiçbir anlaşmazlık olmamış. Hanımına bir kez bile el kaldırmamış, kötü söz söylememiş. Ona hep saygıyla «hocanın kızı» diye hitap edermiş.

Eşi de çalışkan, sessiz, herşeyi kocasına danışan, saygılı, abdestinde namazında dindar bir kadıymış. Eşiyle cinsel yönden de iyi anlaşmış. Söyleyen Y. ile eşinin erkek çocuk istemelerine rağmen hep kız çocukları oluyormuş. Büyük kızlarının hep evlenerek birer birer evden ayrılmaları üzerine 4 yıl önce eşiyle belki erkek olur, yaşlılığımızda bize bakar diye bir çocuk daha yapmaya karar vermişler. Bu çocuğun erkek olması her ikisini de çok sevindirmiş. Adını da (Ümit) koymuşlar. Y'nin şu anda 7 çocuğu var.

Y'nin ilaçla birlikte deşildiğinde verdiği bilgilere dayanarak, oğlu doğduğundan beri sürekli kafasını meşkul eden düşüncenin, kendisinin ölüp oğlunun kendisi gibi babasız, yetim büyüyeceği korkusu olduğu saptanmıştır. Y. bu fikri kafasından atamadığını belirtmiştir.

Y. 3 ay önce ölüncüye kadar annesiyle birlikte oturmuş. Annesiyle gelin arasında ara sıra ufak tefek sürtüşmeler olmuşsa da hiçbir zaman önemli bir geçimsizlik geçmemiş. Kardeşi ise evlendikten sonra ayrı bir eve yerleşmiş.

Hasta halen kendine ait 3 odalı kerpiç bir evde eşi ve 4 çocuğu ile birlikte oturmaktadır. 30 dönüm tarlasına buğday ekerek ve 3 ayda bir aldığı 6000 Lira gazi maaşıyla geçiniyormuş.

b. Askerlik Öyküsü : 20 yaşına gelince er olarak askere giden Y, 6 aylık ilk eğitimini Kayseri'de uçaksavarıcı olarak yaptıktan sonra, aynı ilde bir

Kore Savaşının patlaması üzerine gömü. 36 gün burada çalıştıktan sonra, binbaşının evine emir eri olarak verüllü yazılarak Kore'ye gitmiş. Y, bunu gene pentotal uygulanan bir seansa söyle anlatmıştır.

T - Savaşa neden gittin?

Y - Cahildim. Ben askere gittim. Orada seçtiler. Gönüllü gittim. Harbi görüyüm diye gittim.

T - Yiğit olmak için mi gittin?

Y - Kardeşimle bir olunca bizi kimse dövemezdi.

T - Savaş olmasa ne olacaktı?

Y - 36 gün binbaşının evinde emireri oldum. Ben savaşa emireri olmamak için gittim. Ben askerde de hizmetçi olmayayım diye gittim.

T - Sana emirerlik yaparken ne zor geldi?

Y - İki kızı vardı. Bana onları sinemaya götürmek ağır geldi. Onları sinemaya götürürken askerler kızlara ıslık çalarlardı. Buna kahrettim. Hizmet etmek hoşuma gitmedi. Zaten köyden bir arkadaşım ben emireri olunca (kemikten yağ çıkar mı?) demişti. Bu bana çok acı geldi...

Emirerliğinin 36. gününde binbaşının hanımının halı süpürürken azarlaması ve beceriksizlikle suçlaması üzerine evden işi yarım bırakarak çıkmış ve gönüllü yazılmış.

Kore'ye gittikten sonra savaşta çok zor günler geçirmiş. Birçok yakın arkadaşı yanbaşında, gözünün önünde vurularak ölmüş. Kunuri'de muharebede süngü süngüye çarpışmış. Kendi deyimiyle savaşta bir numaraymış. Stalin tepesinde ve savaşın ilk sınır taşını diken askermiş. Savaşta çok fazla

adam öldürmüş olan Y. savaşta öldürmenin gerekli olduğunu, bundan hiçbir suçluluk duymadığını, kendinin emir kulu olduğunu, öldürmezse, kendinin öldürüleceğini anlatmıştır. Üçüncü pentotal seansında Y'nin askerliği süresince zaman zaman yoğun «acizlik» duyguları yaşadığı anlaşılmıştır. Örneğin, büyüünce kendini en aciz ne zaman hissettin diye sorduğum bir soruya, savaş anılarını anlatarak cevap vermiştir. Stalin tepesinde bir arkadaşıyla çevrelerinin çevrildiğini, yalnız kaldıklarında kendini çok aciz hissettiğini söylemiştir. Eğer esir düşerlerse birbirlerini öldürmek için arkadaşıyla sözleştiklerini belirtmiştir.

Savaştan hiçbir bedensel yara almadan, iki ay da yol izni kullanarak, 11 ay hiç izne gelmeden cephede kaldıktan sonra memlekete dönmüş. Bu savaştan bir de gazi madalyası kazanmış. Savaş sonrası memleketinde çevresindekilerce sayılan bir kişi olmuş. Hâlâ kendisini «Koreli» takma adı ile çağırırlarmış. Askerliği süresince arkadaşları ve üstleri kendisini severmiş. Sadece ilk eğitimde dört kez şamar yiyen Y, askerliğini toplam 19 ayda bitirmiş.

c. İş Yaşamı : Askerden döndükten sonra babasından kalan 30 dönüm tarlayı işletmeye başlamış. Arta kalan vakitlerinde de diğer tarlalarda işçi olarak yevmiye ile çalışmış. Daha sonra çocuklarının sayısı arttıkça eline geçen para yeterli olmadığı için, ekin zamanları dışında İstanbul'a veya İzmir'e giderek, işçi olarak çalışmaya başlamış. Ancak yaşının ilerlemesi dolayısıyla son 4-5 yıldır dışarıya çalışmaya gitmez, köyden kazandığı parayla yetinir-miş.

d. Geçirdiği Hastalıklar : Çocukluğundan bu yana önemli hastalık olarak

18 yaşında iken (1948) tifo geçirmiş. Dört ay yüksek ateşle sürekli yattığı için, yatak yaraları açılmış. Ancak uzun sürede kendini toparlayıp çalışabilmiş. Yaklaşık 3-4 yıldır da özellikle birşeye sıkıldığı zaman midede yanma ve ağrı şeklinde yakınmaları olurmuş.

e. Sosyal Durum ve Premorbid Kişiliği : Çevresinde geçimli, yumuşak başlı, kimseyi kırmayan, geniş arkadaş çevresi olan bir kişi olarak tanınmış. Genellikle neşeli ve şakacı bir insan olan Y'nin en belirgin özelliği, hiç kimseyle münakaşaya girmemesiymiş. Şimdiye kadar köyde kimseye kötü söz söylememiş, küfür etmemiş. Yardımsever ve ailesine çocuklarına düşkün bir kişiymiş. Kahveye seyrek gider, orada da sadece sohbet eder, oyunlara katılmazmış. Köyde sözüne güvenilen, çalışkan ve dürüst tanınan Y, oldukça da dindarmış.

f. Semptomunun Gelişim Öyküsü : Y ile yaptığımız ilk pentotal görüşmesinde, semptomun ilk kez ortaya çıktığı devreye dönmesine yardımcı olmaya çalışılmıştır. Belirtilerinin gelişmesi kısaca şöyle özetlenebilir :

Y. ölen kadının çocuklarını odadan çıkartmaya çalışırken anlatırken, onların ağlaması ile o anda savaşta sivil halktan öldürdüğü bir kadını anımsadığını söylemiştir. Savaştan beri gördüğü ilk ölü yüzü bu komşunun yüzüymüş ve bu anda olayı tüm duygularıyla yeniden yaşayarak bağırarak anlatan hasta, savaşta süngü süngüye bir muharebede yanında çok sevdiği bir arkadaşının vurulması üzerine öfkeden bir anda kendini kaybetmiş ve geri çekilirken girdikleri köyde sivil halktan kişileri süngülemeye başlamış. Kendisine orağını kaldıran bir kadının üzerine yürüyünce kadın, elindeki orağı

atmış, 1-2 yaşlarındaki oğlan çocuğunu kaldırarak kendisine kalkan gibi siper etmiş. Hasta, kadının elindeki çocuğu kapıp yere fırlatmış ve kadının teslim anlamına gelen sözleri söylediğini farketmesine karşın süngüyü önce karnına, daha sonra da sırtına, tekrar tekrar saplamış. Bu esnada kadının çocuğu ağlıyormuş. Cenazedeki kadının çocuklarının da ağlamasıyla bu olayı hatırlayan Y, ölen komşu kadının yüzünde öldürdüğü kadının yüzünü, çocuklarının yüzünde de hem öldürdüğü kadının çocuğunun yüzünü, hem de kendi oğlunun yüzünü görmüş. Kadına süngüyü saplarken zevk aldığını, o anda öldürmek için öldürdüğünü de belirtmiştir. Sivil halktan, teslim olmuş aciz bir kadını öldürmek, çocuğunun yetim kalması, ağlaması, çocuğun henüz sünnetsiz olması, süngüdeki kanı ekmek torbasına silme, öldürürken zevk alma gibi olaylardan çok suçlandığını belirten Y önceleri rüyalarında hep bu olayı görürmüş. Daha sonralarıysa tamamen unutmuş. O zamandan beri de hiç hatırlanamış. Yalnız son bir yıldır cenazeden beri oluşan kabuslarında hep aynı çocuğu ağlarken gene görüyormuş.

Üstlerinin kaçmadan savaştıkları takdirde ve ne kadar çok düşman öldürürlerse Tokyaya izine mükafat olarak gönderileceklerini söylemeleri de bu suçlanmasını arttırıyor ve kendisinin sırf eğlenceye gidebilmek için adam öldüren biri olduğunu düşündürüyormuş.

Y. askerliği bitip köyüne döndükten sonra yaklaşık bir yıl rüyasında savaş sahneleri görüyormuş. Bağırarak uyanır, kendini «siper» diye yere atarmış. Fakat zamanla bu rüyalar azalmış ve 28 yıldır da olmuyormuş.

İkinci kez semptomun ortaya çıktığı devreye dönmesine, 3. pentotal seansında yardımcı olunmuştur. Y. bu görüşmede o devredeki olayları şöyle yaşamıştır :

Y - Şu anda köydeyim, tek at arabamla kış günü kül çekiyorum tarlaya. Tarlanın başında Abdullah duruyor. O köprüyü yaptırdın ama ben tahrip ederim diyor. Ben de babayığitsen tahrip et diyorum. Arabanın önüne geçti. Atı tuttu. Sen tarlamı yol ettin, ben bunu yıkarım diyor. Ben de artık silah taşımak yasak. Benim bir bıçağım var, benim sana gücüm yetmez çekil Abdullah diyorum. Abdullah, tarlama niye köprü yaptırdın, diyor. Ben köprüyü hayırma yaptırdım. Senin tarlanı yol olmuş bana ne diyorum.

T - Bu olay ne zaman oldu ?

Y - İkinci hastalığımdan bir hafta önce. Ama adamın bana gücü yeter. Elinde tüfek var. Şayet bana nişan alırsa bıçağım var vururum. Adam trafik kazası geçirdi, topal. Arkada da kürek var, beni öldürse bile bir kez vururum. Abdullah, Allah seni bana sayıyla mı verdiler de, bu tarlaya kül çekiyorsun, seni burda temizlerim diyor.

T - Babayığit isen vurursun. Abdullah acı konuşuyor. Ben bahar gelince bu köprüyü bomba getirir sökerim, senden başka hayır sahibi yok mu diyor.

Y - Annemin hayırına köprü yaptırdım, içime sıkıntı geliyor. Benim gücüm yetmez, içime atarsam hastalanırım diye düşünüyorum. Şakayla Abdullah git yoluna aslanım, ben zaten hastayım diyorum.

Abdullah-Sebep mi bu köprü yapmana?

T - Dövüşecek misiniz?

Y - Döverdim ama gücüm yetmez. Boynumu büktüm. Arabayı yandan sürdüm, bıçağım küçük, yara yapar.

T - O anda Abdullah seni öldürecek diye korktun mu?

Y - Hayır öldürmez ama döver, bu daha üzer koyar.

T - Ölümünden korkuyor musun?

Y - Ölümünden korkmam, nasılsa öleceğim.

T - Senin başına gelebilecek en kötü şey ne?

Y - Dayak yemek, hem Allahın hem komşuların önünde küçük düşmek. Adama bir bıçak bile sokamadın mı derler.

T - Hiç hayatta dayak yedin mi?

Y - Kayseri'de askerde dört samar yedim.

T - Hiç aniden savaşta karşına Abdullah'ın dikildiği gibi diri dikildi mi?

Y - Hayır hep hazırlıktydım.

T - Savaşta en korktuğun olay ne?

Y - Cemal'i vurduklarında, o olay ben de çok acı yarattı. İçim sızlıyor.

T - Nerde vuruldu?

Y - Stalin tepesinde vuruldu. Pusulasını almaya teşebbüs ediyorum ama sen arkadaşını vurdun da aldın derler diye korkuyorum. Alamıyorum. «Çaynizlere» kalmasın diye tüfeğini aldım. Şehit olurum diye «Çaynizlerden» korkmadım. Abdullah'tan korktum. Bir hafta korkulu günler yaşadım. Komşuya yarın gene kül götüreceğim. Elmalıkta beklesin dedim ama götürmedim. Öldürürsem bu tarla ailemi geçindirmez.

T - İki ateş arasında kalmışsın?

Y - Şu anda gene düşünüyorum. Öldürsem bir dert, ölsem bir dert. Ben hastalanınca ben bundan rücu ettim. Komşular Abdullah'a, garibe sen tebelleş oldun, hastaneye düştü demişler.

T - Yani hastalanınca problem halloldu.

Y - Bundan bir hafta sonra hastalandım. Bir arkadaş ölmüş, cenaze varmış dediler ama unutkanlığım zaten o arada devam ediyordu. Birden dalgınlaşmışım...

E. ÇÖZÜMLEYİCİ TANITIM :

Hastanın erken çocukluk dönemlerine bir göz atacak olursak, çok küçük yaşta öksüz kalıp, çevresindekilerden küfür işterek ve dayak yiyerek büyüdüğünü, evin geçimine katkısı olduğunu, erkek kardeşinin sorumluluğunu yüklendiğini görmekteyiz. Kendini tüm ömrünce ezilmiş, hayatını hizmetçilik yaparak geçirmiş biri olarak algılayan ve sırf emirleri olmamak ve bu duyguları kesmek için ölümü göze alarak savaşa katılan hastanın, savaşta tüm korkularına karşın en önde, 1 numaralı oima gibi çabalarını izleyebiliyoruz.

Savaştan döndükten sonra eski garip, kimsesiz, aciz kimliğini bırakarak yeni bir savaş kahramanı (Kore gazisi) kimliği kazandığını, Koreli takma adıyla çağırılmaya ve sayılmaya başlandığını, köyün tanınmış ailelerinden birinin kızıyla evlendiğini görüyoruz.

Artık çocukluktan beri taşıdığı, dayanıksızlık, zavallılık duygularını represyona uğrattığı yeni bir kimlik benimsemiştir. Savaşta ortaya çıkan kontrolsüz saldırganlık, öfke ve öldürürken zevk alma gibi duygularından ötürü suçlanmalarında savaş sonrasında bir süre kabuslar şeklinde kendini etkilediği rüyalarında olayların duygusal yönünü yaşadığını ama bunların

da bir süre sonra represyona uğratılıp, duygularının izole edildiği ve yerine rasyonalizasyon ve reaksiyon formasyon gibi savunmalar geliştirdiği düşünülebilir.

Kızlarının evlenip gitmesiyle ortaya çıkan yalnızlık korkularını gidermek için istediği erkek çocuğunun doğumuna kadar da bu savunma mekanizmalarının yeterli olduğu görülmektedir.

Kendisinde yaşlılığında arka çıkacak, bakacak, soyunu devam ettirecek (Ümit) adını verdiği bu çocuğunun doğumıyla birlikte, çocukla bir identifikasyona girdiğini ve tüm ruhsal yatırımını, beklentisini (kendisinin elde edemediklerini edecek) kendisinin parçası devamı olarak gördüğü bu çocuğa yaptığı düşünülebilir.

Savaşta olan suçlandığı ve cezalandırılmadığı bu öldürme olayından ötürü de oğlunun kendisi yerine cezalandırılacağı düşüncesi, kafasına takılmaya başlamıştır. Hastanın algıladığı en kötü cezalandırılma biçimiye, yetim büyüme ve babasız olmaktır. Kendisi ölecek, oğlu da yetim büyüyerek yerine cezalanacaktır. Bunun da en somut anlatımını hastanın ölen komşusunun yüzünde öldürdüğü kadının yüzünü, çocuklarda ise kendi çocuğunun ve ölen kadının çocuğunun yüzünü görmesinden ötürü olduğu düşünülebilir.

Gene hastaya yapılan bir pentotal uygulamasında anlattığı semptomlarından cenazenin ardından kendini ölü gibi hissettiği için yürüyememesi, hep bu cezalandırılmanın sembolik anlatımları olarak ele alınabilir.

2. hastalanışına kadar olan komşunun öldürme tehdidindeyse tüm bu korkularıyla somut bir biçimde yüzleş-

miş ve içindeki çatışmayı açık bir biçimde yaşamaya başlamıştır. Eğer komşusu saldırdığında kendini koruyamaz, onu öldüremezse kahraman sembolü ortadan kalkacak, karşı koyarsa öldürülebilecek ve çocuğu babasız kalacaktır. Çünkü saldıran kişi kendinden genç ve güçlüdür. Bu ikilem içinde kendini çocukluğundaki gibi aciz hisseden hastanın hastalık dışında bir çıkışı yoktur. Hastada varolduğu düşünülen disosiyatif tablunun bu şartlarda ortaya çıktığı söylenebilir.

Janet'ye göre disosiyatif bozukluk ruhsal işlevleri birarada tutan gücün, kuvvetinin azalması üzerine bazı işlevlerin, özellikle belleğin dezente olmasıdır. Hasta kendisi de yaşlandıkça bazı şeylerden daha kolay etkilendiğini söyleyerek bu savunmalarının zayıfladığını da ifade etmektedir.

Hasta için tek çıkış yolu, bu olayları ve anıları bilinçten silen aktif gücü yani represyonu kullanmak ve amnezik devrelere girmektir.

Burada hasta bu yolla hem zedeleyici dış durumlardan, hem de kendisinde anksiyete doğuran içsel duygulardan doğan acıdan bir miktar kurtulmaktadır. Stampfl'in (1967) da vurguladığı gibi semptomun kaygıyı azaltan bir işlevi vardır. Hastaneye yatışı üzerine komşunun gelip özür dilemesi ve tehdit eden dış olayın hastalıkla kendiliğinden halolması hastalığın getirdiği bir başka önemli ikincil kazançtır.

Sonuçta hastada tüm bu semptomların bir reaksiyon olduğunu düşünüyorum. Düşünülebilecek 2. tanı olan travmatik nevroz tanısında ise hastalığın harpten 28 yıl sonra ortaya çıkışı, hastanın ileri yaşı dolayısıyla uzaklaştırılmaktaysa da Stampfl'in iki etmen öğrenme kuramına göre izah edilebilir.

Yapılan 1-2 görüşmede bile bilinç dışı materyelin kolaylıkla açığa çıkması, unutulmanın kolay yerine gelebilmesi, hastanın bir miktar da olsa bu çatışmalarının farkına varması, içgörü kazanması (Burada örnek : Son görüşmemizde dediği, «Demek ben hâlâ kendimi çocukluktaki gibi garip hissediyordum» demesidir) ve 1,5 ay gibi bir sürede asemptomatik hale gelmesinin prognoz açısından ümit verici olduğu sonucuna varılmıştır.

F. KLİNİK SONRASI GİDİŞ :

Hastanın taburculuğunda maddi şartları gözönüne alınarak takip çalışması için randevu verilmemiştir. Herhangi bir semptomun çıkışında irtibata geçmesi belirtilmiş olduğu halde, üç senedir herhangi bir haber alınamaması, semptomun tekrarlamadığı kanısını uyandırmaktadır. Okuma yazması olmadığı için, etik açıdan şu anki durumunu tesbit için mektup da yazılamamıştır.

KAYNAKLAR

- Gellhorn, E., and Loofbourrow, G.N. *Emotions and Emotional Disorders*. New York : Hoeber, 1963.
- Horowitz, M.S. «Visual images in psychotherapy.» *American Journal Of Psychotherapy*. 1968, 22, 55, 59.
- Kline, M.V. «Age regression and regressive procedures in hypnotherapy.» In M.V. Kline (Ed.) *Clinical Correlations of Experimental Hypnosis*, Springfield, Ill. : Thomas, 1963, pp. 43-47.
- Kline, M.V. Hypnotherapy. In *The Handbook of Clinical Psychology*, ed. B. Wolmon. New York McGraw Hill. 1965.
- Kline, M.V. «Imagery affect, and perception in hypnotherapy.» In M.V. Kline (Ed.), *Psychodynamics and Hypnosis : New Contributions to the Practice and Theory of Hypnotherapy*. Springfield, Ill : Thomas, 1967, pp. 41-70.
- Kline, M.V., and Linder, M. «Psychodynamic factors in the experimental investigation of hypnotically induced emotions with particular reference to blood glucose measurements» *Journal of Psychology*, 1969, 1, 21, 2-5.
- Mailo, A.T., Porro, B.G., and Grannone, F. Cerebral haemodynamics and metabolism in hypnosis *British Medical Journal*, 1969, 1, 314.
- Meares, A. *Shapes of Sanity : A Study in the Therapeutic Use of Modelling in the Waking and Hypnotic State*. Springfield, Ill. : Thomas, 1960.
- O'Connel, D., and Orne, M.T., «Endosomatic electrodermal correlates of hypnotic depth and susceptibility.» *Journal of Psychiatric Research*, 1968, 6, 1-12.
- Raginsky, B.B. «Sensory hypnoplasty with case illustrations.» *International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis* 1962, 10, 205-219.
- Raginsky, «Rapid regression to oral and anal levels through sensory hypnoplasty.» In J. Lossner (Ed), *Hypnosis and Psychosomatic Medicine. Proceedings of the International Congress for Hypnosis and Psychosomatic Medicine*, New York: Springer-Verlag, 1967, pp. 253-263.

Sargent, W. *Battle for the Mind* London : Heinemann, 1957.

Shorvon, H. J., and Sargent, W. «Excitatory abreaction». *Journal of Mental Science*, 1947, 93, 709 - 732.

Stampfl, J. G., and Levis, D. J. «Essentials of implosive therapy : A learning

theory - based psychodynamic behavioral therapy.» *Journal of Abnormal Psychd.* 1967, 72, 496-503.

Weller, G. ve Arkadaşları, «The effects of hypnotically induced emotions on continuous, uninterrupted, blood glucose measurements. » *Psychosomatic Medicine*, 1961, 5, 38.